Az Új Szó ingyenes melléklete

Könyvjelző

2006. március 23. 5. évfolyam 3. szám

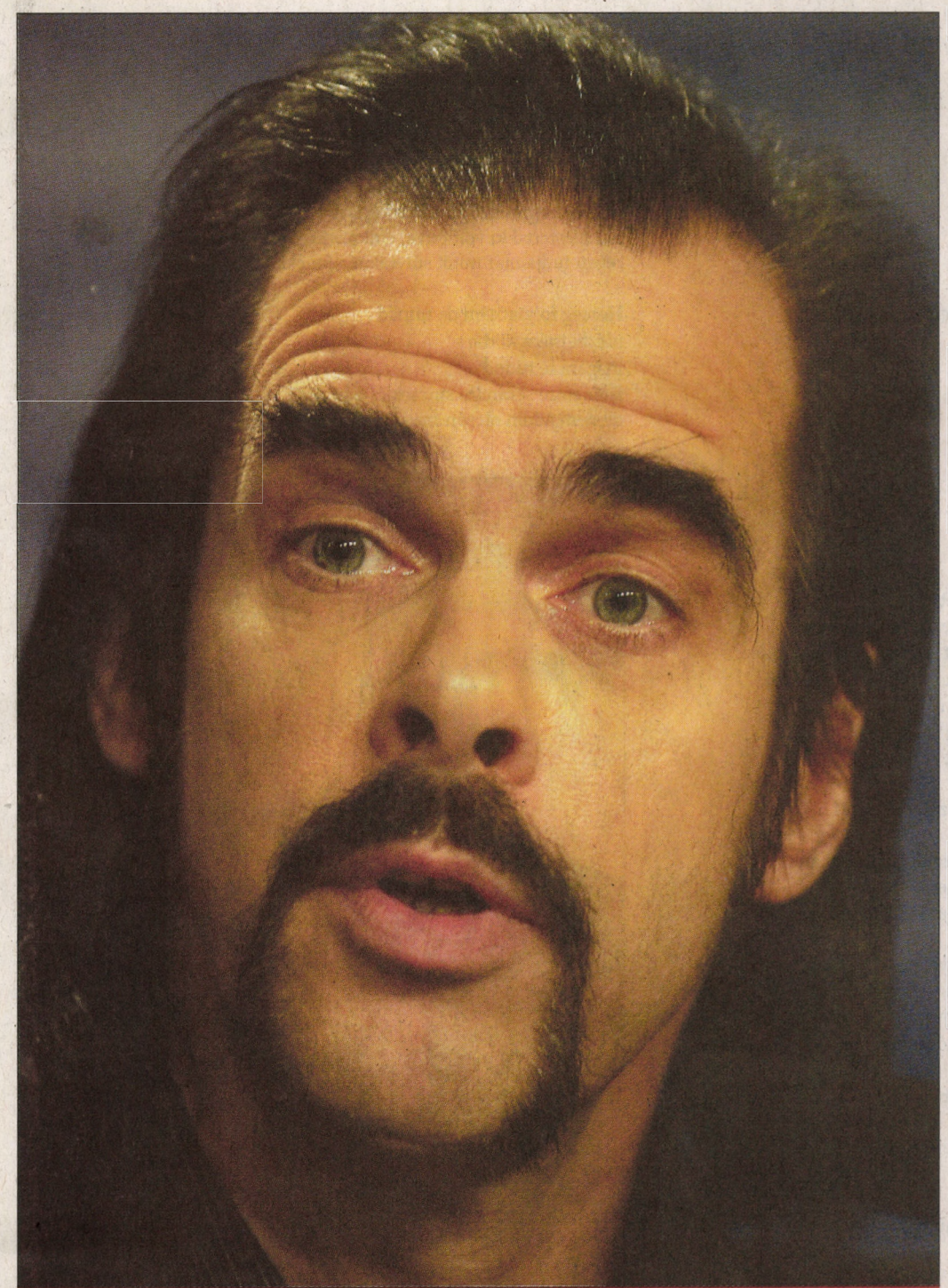

Nick Cave:

„Hagyd az angyaloknak a régi helyeket”

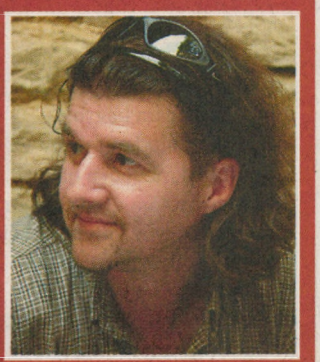

H. Nagy Péter: Paraziták

4. oldal

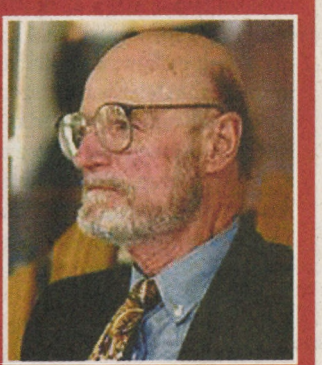

John Barth, a kedvenc amerikai

6. oldal

Töredékvilág. A Balla-jelenség

8–9. oldal

A HÓNAP VERSE

Számvetés

Mesterem modorában kit szeretek
Mint fenegyereket mert olvasni versét megtanított

Item mivel semmim sincsen
mindent magára hagyok
Herceg Te tudod mit jelent ez
így mondják nekem a nagyok
de biztatsz látom úton-útfélen
mosolyod ragyog kőkeresztkéken
hogy vegyem számba mégis
szavak ezernyi bájos iramát
mondjam el mi fáj mi rontja kedvem
s hogy hagyjam örökül igazát
megújuló tavasznak kérdem
minek szót szaporítva sírni
vezekelve térden
elfáradnék sorolva kínom
jut eszembe
inkább a szépséget írom
no nézd tavasz már a 42-ik
fenekedik rám súlyos illatokkal
madárdalt hallani védőruhában
így birkózom lélekben az iszonyattal
látom Guillaume-om neked is lehervadtak hangáid
hangyányit mérges is lehetsz mert mire volt így jó mindez
az Úr nagy nyugalmában biztosan mindent jól elrendez
nagy vadvirágpártás domboldalban
szeretkezni volt az élmény hát járj csak óra
mikor az idő úgyis mindent elvesz
no hagyjuk jut eszembe
ha nyár én akkor csak kaszák irtózatos súgását hallom
megint nem az új kenyér illatos
megszentesült testét áldom míg szétolvad számban
hát mi ez Herceg tested epévé keserül
áldozáskor míg hitem szerint belém költözésed
bársonyos pillanatát várom
az ökrök száján én is csak véres nyálat
rothadó dinnyehéjhajót táncoló tündért lássak
vagy dobpergésálom vad zajától ájulva
boruljak kútcsőbe botolva dzsidától szúrva fel
essek el mit tudom már
mire tanítottál csak ballagok bambán
jut eszembe
az őszre hagyom héják nászának emlékét
barna hangú poéta tanácsát
hogyan kell Párizsba beszökni
s megint előttem képen a Mirabeau híd
(látom-e valaha valóban?)
bezárva élek magamba így
ha látnál jönni ki látott engem
szólj kérlek víg szóval cimbora
tora van szép időd nek hogy így
elhagytad végleg mosolygós arcaid
no játssz még komám
kornyadva mit sem ér a lét
idézd Attilát a tél havát ne rakja mind terád
e rusnya közöny
köszönj meg mindent s rakj nagy-nagy tüzet
támaszd fel a páncélos szüzet
vívjon ki néked is
valami kegyelmet ott a boldogságos anyánál
hol mestered ki volt tolvaj cinkos meg kurvák kedvese
régen tudja már mitől súlytalan a feneke

Herceg folytatnám de unnád
idézhetném körbe
magam te tudod
istenemre semmim sincsen
de nem adom olcsón magam

Somogyi Tibor felvétele

Szászi Zoltán
(1964. III. 26.)
Rimaszombat

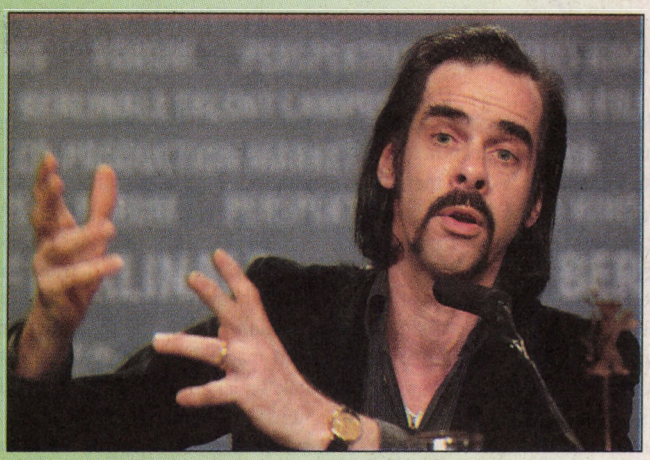

AP Photo/Markus Schreiber

Címlapsztori

Nick Cave az 56. Berlini Nemzetközi Filmfesztiválon. A népszerű ausztrál énekes és dalszövegíró a tehetségét most egy westernfilm forgatókönyv-írójaként is megmutatta. Cave, aki zenei karrierje előtt képzőművészeti tanulmányokat is folytatott, alig három hét alatt írta meg a *The Proposition* című film forgatókönyvét. Az erőszakos jelenetei miatt korhatárosnak ítélt filmet január végén mutatták be a Sundance Filmfesztiválon; Amerikában országszerte májusban kerül majd a mozikba. A szerzőről hívei tudják, hogy dalszövegei tavaly magyarul is megjelentek, olyan neves költők tolmácsolásában, mint Eörsi István, Kemény István, Parti Nagy Lajos vagy Varró Dániel. *És meglátá a szamár az Úrnak angyalát* című regénye két magyar kiadást is megért, ebből elsőként 1992-ben a *Kalligram* folyóirat közölt részleteket Széky János fordításában.

Hálózati anyag

„Riadtan veszem észre, hogy elhanyagolom az embereket. Az embereimet. Embereimnek gondolom azokat, akik akarnak, vagy tudnak törődni velem. Én nem tudom, nekik kijük vagyok. Akarok, de nem tudok jól törődni senkivel. Minek ezt megnevezni; önzés vagy szégyen, egyre megy. Ímélek és sms-ek sokasága, megválaszolatlanul. Mondanám, hogy hevernek, ahogy hevertek egykor a felbontatlan és megválaszolatlan levelek hetekig az íróasztalomon, de a képernyőn vagy a telefonkijelzőn nincs heverési lehetőség. Nincsenek szavaink az új helyzetekre. Kínlódunk, belekényszerítődve egy általunk mind kevésbé élhető világba. Más az emlékezetünk...

Barak László ugrik föl Dunaszerdahelyről. Az esszéimet és kisebb írásaimat szándékozik kiadni. De nem csak ezért jött. Egy üveg bort hozott, hogy aztán eszméletlenül megverjen dartsban. A szívós kisebbségi mindenségit. Rögtön kihasználja, hogy lépni is alig tudok. A szégyen persze attól még szégyen marad, hogy van mentség. Nincs mentség. Drága és rossz a bor, amit hozott. Legalább enyni a vigasz..."

(Esendés. *Részletek Zalán Tibor márciusi netnaplójából; http://www.litera.hu*)

A szerző 2005-ben, a Csokonai-díj átvételekor
(Forrás: Zalán Tibor honlapja; http://www.szinhaz.hu/zalan/)

A Pozsonyi Magyar Kulturális Intézetben megrendezett bemutatón Pályi András és Grendel Lajos társaságában.

Németh Gábor

Március elsejétől Németh Gábor a litera internetes portál új főszerkesztője. A szerzővel legutóbb február 14-én találkozhattak szlovákiai magyar olvasói Pozsonyban, a Szépírók Társasága és a Kalligram Könyvkiadó estjén, melyen négy magyar regény (Grendel Lajos *Mátyás király New Hontban*, Kukorelly Endre *TündérVölgy*, Németh Gábor *Zsidó vagy?* és Pályi András *Megérkezés* című munkájának) szlovák és cseh fordítását mutatták be. Németh Gábor Szépírók-díjas kötetét Juliana Szolnokiová fordította szlovákra, a könyvet Silvester Lavrík mutatta be.

A könyvbemutató nyitánya. Balról jobbra: Szigeti László, Kukorelly Endre, Peter Michalovič esztéta és Mészáros Sándor kritikus, szerkesztő. Az asztalon a négy könyv. *Somogyi Tibor felvételei*

Pályi András Příchody (Megérkezés) című regényét, melyet Ana Bokrouhla fordított cseh nyelvre, Karol D. Horváth próza- és színműíró méltatta.

Előszó

Az utóbbi egy-két évtizedben igen nagy karriert futott be – mondhatni: járványszerűen elterjedt – az a gondolat, hogy a kultúra élősködőként, hordozói pedig vírusokként viselkednek. Francois Jacob már 1970-ben így fogalmazott: „a gondolatok úgy fertőzik meg az elméket, mint a vírusok a sejteket, és szaporodnak, kiválogatódnak az előnyök révén, amiket ők juttatnak a csoportnak. Egyszóval a társadalmak és a kultúrák változása a fajokéhoz hasonló evolúción alapulna."

Kétségtelen, hogy az evolúcióelmélet gondolati rendszerekre és kulturális jelenségekre való alkalmazásának történetéről külön könyvet lehetne írni. E Herbert Spencer óta tartó folyamat felvázolásában minden bizonnyal kulcspozíciót töltene be a memetika és a kulturális epidemiológia kidolgozásának időszaka, a 20. század utolsó harmada. Richard Dawkins genetikai indíttatású mémelméletének inspirációjára ugyanis egyre-másra láttak napvilágot azok az elképzelések, melyek a kulturális reprezentációkat és mintázatokat a biológiai szervezetek reprodukciója felől magyarázták.

Nem feladatunk itt eme történet kibontása, jelen kötet koncepciójának megértéséhez azonban elengedhetetlen néhány előfeltevés tisztázása. Ha a könyv egésze nem is, de élősködő szövegeim előszava mindenképpen a darwini „teremtéstörténet" iránti szeretetemről tanúskodik.

A természetben – az evolúció jóvoltából – rendkívül sok a parazita faj. Ne csak a vérszívók széles skálájára gondoljunk, hanem például a fészekparazitákra (kakukk); a Föld legnagyobb virágát fejlesztő növényre, a Rafflesiára, amely kúszónövényeken élősködik; a háromujjú lajhár bundájának mélyén tenyésző molyokra, melyek hernyói az állat penészes szőrén legelésznek; a csillagászati mennyiségű parazita laposféregre (pl. galandférgek, májmételyek); az elképesztő mimikrire képes termeszutánzó bogárra; a fügében élősködő darazsakra; a víziló szemhéja alatt élő parazita férgekre vagy a halak kopoltyúján fejlődő kagylólárvákra, és a sor természetesen igen-igen hosszan folytatható egészen a vírusokig, melyek a sejtek parazitái. Megdöbbentő példaként említhetők azok a fajok is, melyeknek hím egyedei a nőstényeken élősködnek (pl. egyes mélytengeri horgászhalak), de felvillantható itt a mitokondriumok eredetének legvalószínűbb magyarázata is (Lynn Margulis elmélete), mely szerint sejtjeink energiaközpontjainak ősei olyan paraziták voltak, melyek az idők folyamán szimbiózisba léptek a gazdasejtekkel.

E pár példa is talán érzékelteti, hogy áttételes jelenségről van szó. Mielőtt rátérnénk arra a kérdésre, hogy mi köze mindennek az irodalomhoz, érdemes röviden definiálnunk a parazitizmus lényegét. Közkedvelt teória ugyanis, hogy a parazitizmus két egyed olyan együttélését jelenti, amelyből az egyik a másik rovására hasznot húz. Eszerint az élősködő egy másik egyedben vagy egyeden él, miközben rontja annak életesélyeit. Már a fenti példák némelyike is arra figyelmeztet azonban, hogy ez a megfigyelés olykor látszólagos. Vitathatatlan, hogy a paraziták többsége elpusztítja a gazdaszervezetet – szép, alternatív példája ennek a sejtek öngyilkossága a vírusok terjedésének megakadályozására –, de az sem ritka, hogy az élősködő jótékony hatást fejt ki a másik egyedre. Nézzünk erre egy meglepő példát, a horgászhal esetét.

A hím és a nála jóval nagyobb nőstény összetapadásának következtében véredényrendszerük folytonossá válik, a hím nem táplálkozik többé, szája egybeolvad a nőstény bőrével. Miközben azonban a hím táplálkozását teljes mértékben a nőstény vére biztosítja, az előbbi az utóbbi szexuális függelékévé, egyfajta bekebelezett pénisszé válik. Stephen Jay Gould joggal jegyzi meg e furcsa kapcsolat láttán, hogy a parazitizmus lényege korrigációra szorul: „Igaz, hogy az összeolvadt hímek táplálékukat tekintve a nősténytől függnek, cserében azonban a legértékesebb biológiai adományt nyújtják – a következő nemzedékben való továbbélés és az evolúciós folytonosság lehetőségét."

A számos hasonló példa arra figyelmeztet tehát, hogy a parazitizmus – második megközelítésben – nem szűkíthető le a pusztítás gyakorlására, sőt az esetek jelentékeny hányadában produktív kapcsolatként is felfogható. Ha körültekintünk, hogy e biológiai jelenség elvonatkoztatása hol és milyen értelemben kerül alkalmazásra más területeken, azt tapasztaljuk, hogy a parazitizmus egyoldalú logikája mellett több példa hozható az utóbb felvillantott összefüggésre is. Kétségtelen, hogy a számítógépiparban az élősködő programok vagy vírusok terminussal igen veszélyes szoftvereket jelölnek, a geológiában a parazitakúp fogalma pedig olyan vulkánkrátert definiál, amely egy előző kitörés centrumának romboló átalakítása révén keletkezett. Az irodalomtörténeti gondolkodásban hasznosítható „élősködő műfajok" elnevezés azonban éppen azt használhatja ki, hogy a parazitizmus nem csak negatív kapcsolatot feltételez.

Melyek ezek a műfajok? Mielőtt válaszolnánk, érdemes felelevenítenünk, hogy e fogalom használata az irodalomtudományi diszkurzusban sem magától értetődő. Biztosan sokak emlékezetében él még az Abrams–Miller-vita, amely a dekonstruktív olvasatok apropóján robbant ki (egy adott mű dekonstruktív elemzése élősködik az egyértelmű olvasaton, a dekonstrukció magán az irodalmon). J. Hillis Miller egy igen megfontolandó eszmefuttatásban fejti ki, hogy a parazitizmus nem csak öl, hanem életben is tart, a kritikai szöveg és az irodalmi szöveg egyként parazita és házigazda a másik számára, egymást pusztítják és táplálják. Fontos itt megerősítenünk, kiemelnünk és továbbfuttatnunk a mellérendelés retorikáját: az élősködő, kritikai szöveg nem megsemmisíti tárgyát, hanem – valamilyen körülmények között – fenntartja a róla való beszédet, mozgásban tartja annak értelmezési lehetőségeit.

Ilyen értelemben beszélnénk tehát az irodalomtudományon belül „élősködő műfajokról". Ide tartozik például a recenzió, a kritika és a könyvbemutató számos fajtája. Az érdeklődő olvasó e könyvben majdnem mindegyikre talál példát a szakkritikától kezdve a könyvismertetésen át a konstruktív kommentárig. Ami összeköti e különböző műfajú és modalitású szövegeket, az nem más, mint hogy maguk az „elemzett" kötetek is valójában paraziták. Nagy kérdés tehát, hogy ebben az esetben, a többszörös áttételeken keresztül közelebb jutunk-e az irodalomhoz vagy még inkább eltávolodunk-e tőle. Ha ennek a dinamikának az észlelése nyomán olyan érzése támad az olvasónak, hogy a képlet igazából sokkal egyszerűbb, gondoljon a horgászhal esetére. A hímek ugyanis semmiféle olyan eljárást nem fejlesztettek ki, amely megakadályozná, hogy további hímek csatlakozzanak ugyanahhoz a nőstényhez...

H. Nagy Péter

(A szerző Paraziták *című, kritikusi munkásságának keresztmetszetét nyújtó, az idei könyvhétre megjelenő kötetének előszava. – A szerk. megj.)*

ÚJ KÖNYVEINK

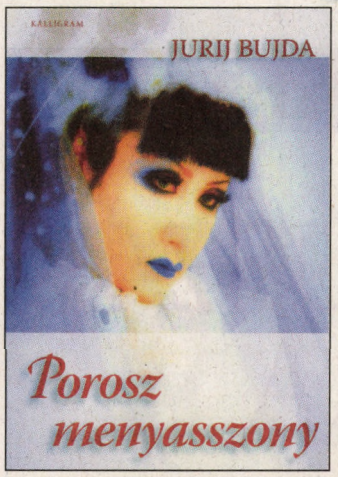

Bujda, Jurij
Porosz menyasszony
Kalligram

Kalinyingrád ma valószínűleg az egyik legfurcsább hely Európában. A regény ezt a furcsa világot tárja az olvasó elé, a klasszikus orosz irodalom legjobb hagyományait követve. A könyv érdekfeszítő, a képzelet és a valóság határán mozgó történetei, képtelen gúnynevekkel azonosuló, groteszk hősei az orosz irodalomból ismert nagy sorskérdéseket vetik fel – remek, leginkább talán a mágikus realizmushoz hasonló stílusú elbeszélésekben. Goretity József fordítása.

Kötve, 384 old., 14x21,5 cm
bolti ár: 290 Sk
kedvezménnyel: 260 Sk

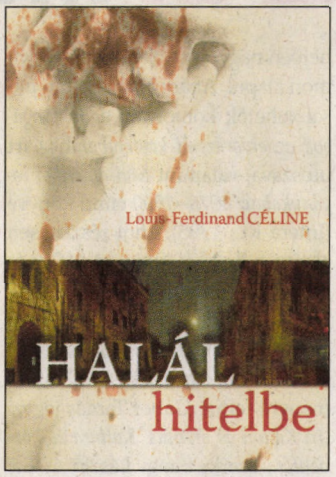

Céline, Louis-Ferdinand
Halál hitelbe
Kalligram

A szerző második regénye ott kezdődik, ahol az *Utazás az éjszaka mélyére* befejeződött, a külvárosi orvos történetével, hogy aztán azzal folytatódjék, amit az előző regény nem mondott el, a gyermekkor és a kamaszkor elbeszélésével. Céline ebben a regényben ér el pályájának zenitjére, megalkotva azt a könyvet, mely nemcsak a korban oly divatos kamaszregény egyik legeredetibb változata, hanem tágabban is, a 20. századi európai regény egyik kiemelkedő darabja. Szávai János fordítása.

Kötve, 488 old., 14x21,5 cm
bolti ár: 350 Sk
kedvezménnyel: 315 Sk

Földényi F. László
Berlin sűrűjében
Kalligram

Földényi nemcsak érzékeny (és aggályos) melankolikus, hanem – mind esztétikai, mind gyakorlati értelemben – flaneur, kósza sétáló is. Berlinről szóló esszéi és feljegyzései az elkalandozás tehetségéről és a kószáló megfigyelő éber tekintetéről tanúskodnak. Lenyűgöző, ahogyan a kígyózó diskurzus során a részletek könnyed természetességgel összefüggésekbe rendeződnek, ahogyan elszórt gondolatok vezérmotívumokká fonódnak egybe.

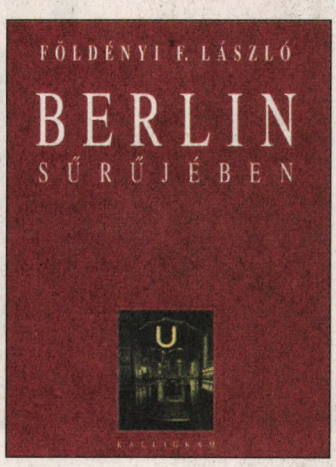

Kötve, 344 old., 15,5x21 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 290 Sk

Musil, Robert
Naplók
Kalligram

Musil 1899-től 1941-ig folyamatosan jegyzetfüzetekbe írta fel gondolatait, benyomásait, terveit, aforisztikus észrevételeit és naplószerű feljegyzéseit. Jegyzetfüzetei annak a szüntelen gondolati kísérletezésnek voltak a mindennapi írásbeli eszközei, amelynek letisztultabb, kiérleltebb formái az esszék, de végeredményben maguk az irodalmi művek is. A szövegek Földényi F. László válogatásában, Györffy Miklós fordításában és jegyzeteivel kerülnek az olvasó elé.

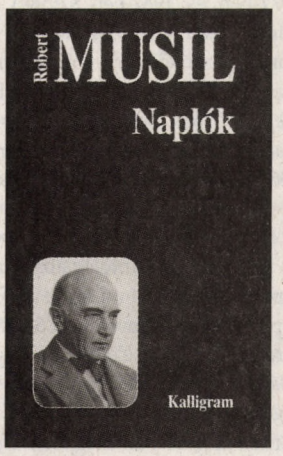

Kötve, 736 old., 13x21 cm
bolti ár: 510 Sk
kedvezménnyel: 440 Sk

Szénássy Árpád–Szénássy Zoltán
Komárom, a Duna Gibraltárja
KT Kiadó

A várost bemutató album Komárom történelmét és múltját idézi fel a legfontosabb történelmi és kulturális események összefoglalásával. A kötet legterjedelmesebb része (*Komárom története a képek és dokumentumok tükrében*) fényképekkel szemlélteti a város történelmi nevezetességeit.

Kötve, 160 old., 21,5x30,5 cm
bolti ár: 668 Sk

Szénássy Zoltán
Új komáromi Olympos
KT Kiadó

Az 1987-ben megjelent munka bővített változatának Komárom a főszereplője (a várost Jókai nevezte magyar Olymposnak). A könyv a hagyományébresztés szándékával szól azokról a személyiségekről, akik a város művelődéstörténetében fontos szerepet játszottak. A szerző által irodalomtörténeti tipográfiának nevezett kötet elsősorban az ifjúságnak ajánlható.

Kötve, 240 old., 13,2x20,5 cm
bolti ár: 284 Sk

Az út másik vége

Paul Auster mellett John Barth a kedvenc amerikai íróm, így nagy volt az örömöm, amikor a Kalligram Kiadónál megjelent *Az Úszó Opera*, Barth 1955-ben írt és 1956-ban megjelentetett első regénye.

Az 1930-ban született John Barth neve ismert a magyar olvasók előtt, de művei kevésbé. Az amerikai posztmodern irodalom egyik méltán nagynevű öregjének eddig ez a harmadik magyarra lefordított kötete. *Az út vége* című kultikus népszerűségre szert tett regényét – mely *Az Úszó Opera* „ikerregénye" és 1958-ban jelent meg először – Tellér Gyula fordításában 1970-től olvashatjuk magyarul (Európa Kiadó, Modern Könyvtár sorozat). Ezt még három kiadás követte: 1977-ben és 1987-ben szintén az Európa adta ki (utóbbi kiadás az Európa Zsebkönyvek sorozatban), majd 2005 tavaszán a Kalligram Kiadó. 1977-ben *Bolyongás az elvarázsolt kastélyban* címmel jön ki Barth 1968-as könyve Abádi Nagy Zoltán fordításában (Európa, Modern Könyvtár). Ezeken kívül 1981-ben az *Entrópia* című antológiában szerepelt *Önéletrajz* című írásával (Európa, Modern Könyvtár, 286–291., ford. Abádi Nagy Zoltán.), a *Nagyvilág*ban és a *Helikon*ban esszéivel, regényrészletekkel. Raymond Carvernek az 1997-ben megjelent *Nem ők a te férjed* című elbeszélésgyűjteményét Barth *Néhány szó a minimalizmusról* című esszéje vezeti be előszóként (Kalligram, 7–14., ford. Vajda Róza [1986]). Az irodalomtudományban, ha a posztmodernről van szó, megkerülhetetlennek bizonyult *A kimerülés irodalma*, majd *Az újrafeltöltődés irodalma* című esszéje (Nagyvilág, 1982/4. és *Helikon*, 1987/1–3.). Barthról kevesen írtak (magyarul) részletesen, hiszen életművének kb. húsz kötetéből csak az említett három érhető el magyar nyelven. Az 1970-es kiadás utószavát jegyző Taxner-Tóth Ernő ismertetésén kívül, mely észrevehetően nagyrészt szekunder irodalmon alapul, Abádi Nagy Zoltán írásai vehetők komolyan: a *Bolyongások az elvarázsolt kastélyban*-hoz írt utószava, valamint *Mai amerikai regénykalauz 1970–1990* című könyve (Intera Rt., 1995), ahol részletesen elemzi a *Kimérát* (*Chimera*, 1972) és az *Alkotószabadság*ot (*Sabbatical*, 1982). A tudományos igényességgel megírt *Kánon és nem-olvasás. Egy példa John Barthtól* című tanulmányt Molnár Gábor Tamás jegyzi (In *Kánon és olvasás. Kultúra és közvetítés.*, szerk. Bengi László és Sz. Molnár Szilvia, I. kötet, Budapest, FÍSZ, 2002, 83–93.).

Az amerikai posztmodern irodalom egyik méltán nagynevű öregjének eddig ez a harmadik magyarra lefordított kötete.

Hasonlóan számtalan szerző esetéhez, ha Barth műveit akarjuk olvasni, el kell sajátítanunk az angol nyelvet, mert a néha felbukkanó fordítózsenik sem képesek főbb műveit hitelesen átültetni magyar nyelvre sokrétű telítettségük miatt (*The Sot-Weed Factor* [1960], *Giles Goat-Boy* [1966] – lásd még például Joyce: *Finnegans Wake*, Pynchon: *Gravity's Rainbow*; bár ez utóbbi állítólag már fordítás alatt áll). Az ezen való szomorkodás helyett fordítsuk figyelmünket inkább a megjelent regényre, amely kerek ötven év késéssel, de megérkezett a magyar olvasókhoz.

Szerzői elképzelések szerint az „ikerregények" egyike (*Az Úszó Opera*) nihilista komédia, a másik (*Az út vége*) nihilista tragédiának íródott. Míg *Az út végé*ben Rennie Morgan, a szerelmi háromszög női karaktere meghal angyalkacsinálás közben, addig *Az Úszó Opera*ban az elbeszélő Todd Andrews mégsem lesz öngyilkos és az Úszó Opera varieté vendégeit sem robbantja fel. A végkifejlet szempontjából tehát megfelelnek a komédia és tragédia írói koncepcióinak. Ahogy az ikrek egyívásúságuk ellenére is lehetnek különbözőek, úgy a két regény között is számos hasonlóság és eltérés fellelhető. Az egzisztenciális indíttatás mindkettőnek alapmotívuma, de a dramaturgiai hasonszőrűség ellenére más-más hangsúllyal, más-más kelléktárral köti le olvasóit.

Ahogy (bizonyos értelemben) Jacob Horner a Morgan házaspár női tagjával, *Az Úszó Opera*ban Todd Andrews a Mack házaspár hölgytagjával keveredik intim viszonyba a férj tudtával, beleegyezésével és némi ösztönzésére. Jacob *mitoterápiá*val kezelt egzisztenciális és fizikai lebénulása Todd esetében egy bizonyos dátumhoz köthető fordulópontként jelentkezik (amelyet azonban maga sem tud pontosan behatárolni: 1937. június 21. vagy 22.), amikor elhatározza, hogy mégsem lesz öngyilkos, mert végeredményben „Az életnek nincs végső oka (akárcsak az öngyilkosságnak)." (253. o.) Todd visszaemlékezéseit olvashatjuk regényként, amelyben tulajdonképpen ennek a sorsfordító(?), Leopold Bloom-i napjának kitágított horizontját, krónikáját írja meg. Todd élethez és halálhoz (gondoljunk csak a nevében hordozott *omen*re) való viszonyát apjának öngyilkossága, a háborúban tapasztalt állati ösztön és a diagnosztizált halálos kór alakítja, mely aztán stílusilag a fekete és morbid humor nagymesterének, Vonnegutnak az ironikus írásmódjához közelíti a regény hangnemét és karakterét. Todd Andrews a szavak embere, bármennyire tiltakozik is ez ellen, az első fejezet (*Behangolom a zongorám*) hangsúlyosan másról sem szól, mint a prózaírás nehézségeiről, a szavak súlyáról vagy éppen súlytalanságáról. Ez a súly/súlytalanság mérlegelése játék az egész regény során jelen van a történet szintjén is: a minden értékek átértékelése folyamatában az élettörténet során, egészen a bizonyos értelemben felszabadító végkifejletig.

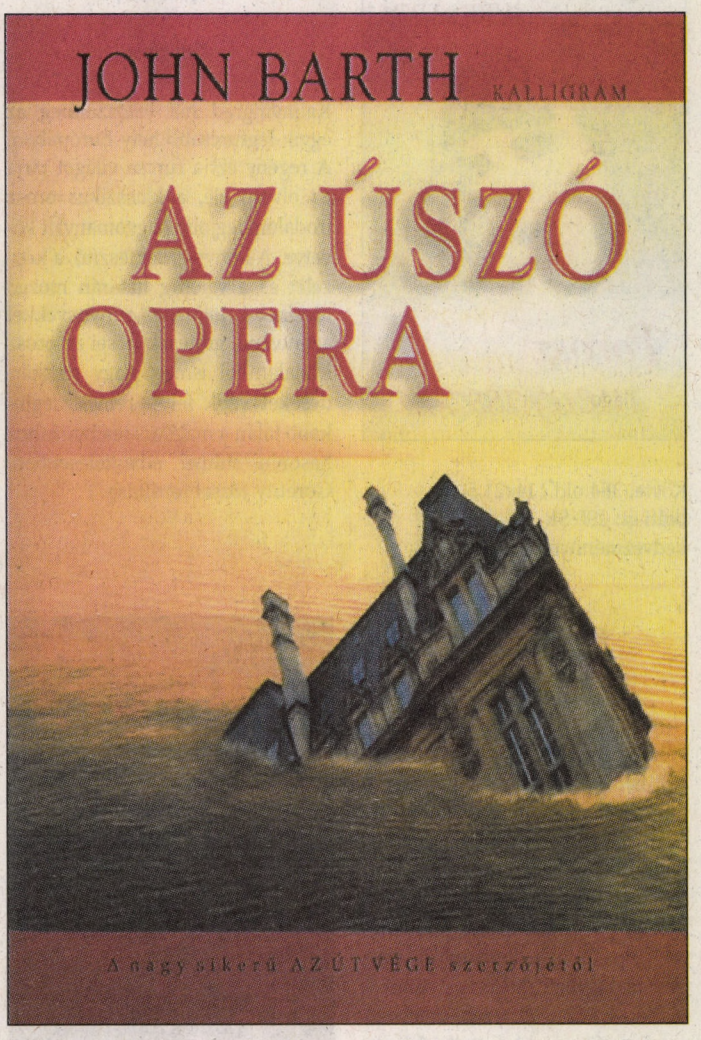

Barth intellektuális regénye kacagtató humorú etikai alapvetés. Bár nekem *Az út vége* most már meghatározóbb olvasmány marad mindörökké, *Az Úszó Opera* semmivel sem alábbvaló teljesítmény.

A Barth művei iránt érdeklődő olvasóknak ajánlom a következő, gazdag információs bázisú honlapot: www.davidlouisedelman.com/barth.

Rácz I. Péter

Iskolai olvasókönyv is lehetne

Mindig zavarban vagyok, amikor szerteágazó, gazdag tényanyagot felvonultató, azt többé-kevésbé máris szintézissé érlelő kötetet olvasok. Zavarom oka az a fajta tanácstalanság, amivel ilyenkor szembesülnöm kell: nem tudom szervesen a magam tudásává tenni másokét. Képtelen vagyok teljes egészében áttekinteni, rendszerezni, a részleteket a maguk helyére illeszteni. Pedig nagy segítség a szakmai tudással felvértezett szerzők világos okfejtése, érvelése, a történészi munkára jellemző építkezés mozaiktól egészig, pontosabban a rekonstruálható teljességig. Ugyancsak fontos eligazítást, elegáns – mert nem tolakodó, de szükség esetén azonnal mozgósítható – vezetést kapok a szerkesztőtől. S mégis marad a tanácstalanság.

Gondolom, mások is vannak így ezzel. Persze, ez a tétovaság együtt jár azzal a jóleső rácsodálkozással is, hogy milyen gazdag, sokrétű a világ. Ez az érzés nemcsak akkor kerítheti hatalmába az olvasót, ha egy, a lét, az emberiség vagy például a világtörténelem általános és alapkérdéseit feszegető könyvet vesz kezébe, hanem olyankor is, ha például egy régió történetét feldolgozó tanulmánygyűjteményt. A mikrokozmosz is kozmosz. Sokat segít, ha a befogadót közvetlen élményanyag is köti a tárgyalt tájegységhez, de még ez sem feltétlenül szükséges ahhoz, hogy képzeletben, térben és időben kalandozni tudjon.

Mindezt elöljáróban két okból tartottam fontosnak elmondani a *Mátyusföld II.* című könyvvel kapcsolatban. Az egyik ok a magam mentése, még mielőtt ismertetném a munkát, ugyanis az első olvasat csak suta reflexiókat enged meg nekem. A másik ok a rámutatni akarás: más magyarlakta szlovákiai tájaknak is jó, követendő példa ez az összegzés. Kivált akkor értékelhető nagyra a vállalkozás, ha tudjuk – márpedig erre a szakma mindig utal –, hogy egy több szempontból is nehezen behatárolható, mégis nemcsak történelmi, gazdasági- és tájföldrajzi szempontból létező, hanem identitásbeli tartományként is többé-kevésbé érzékelhető régióról van szó.

S itt máris tennék egy kitérőt a kötetet szerkesztő (és abban társszerzőként is szereplő) Bukovszky László ide vágó gondolatával kapcsolatban: nem látok – pláne most, hogy itt e könyv – semmilyen nagyobb mátyusföldi lemaradást. A kötethez írt szerkesztői előszavában így fogalmaz: „A többi szlovákiai magyar tájegységhez, régióhoz képest a Mátyusföld gazdag és fordulatos történelmi múltjának bemutatására több okra visszavezethetően eddig még nem vállalkozott senki – írja, majd hozzáteszi: – Ez a megállapítás érvényes a közelmúltra is." Elfogadom, amit vél, mert igaz, ha a teljesítményt a kor és a szakma, no meg a közösség által elvárt szinthez méri. Ha azonban tájainkra gondol, nem biztos, hogy helyénvaló a „többi szlovákiai magyar tájegységhez, régióhoz képest" megfogalmazás. Mert bár ott a *Csallóközi Kiskönyvtár*, a *Gömör–Kishonti Téka* és a többi hasonló kezdeményezés, de elég hazafelé mutatnom, a honti tájra, ahol a sokkal gyengébb intézményi háttérrel rendelkező szakma annak ellenére is kisebb összeredményt tud felmutatni (s közben egy-egy ember vagy a Honti Múzeum heroikus munkáját), hogy teljesen világos: mit, milyen tér- és időbeli határokon belül, hol kellene felkutatni. Persze, nagyon fontos pozitívum, hogy a Fórum Intézet nyilván egy barsi, egy honti vagy egy nógrádi monográfia megalkotásában is partner lenne.

A másik ok, amiért a Mátyusföldnek – hogy úgy fogalmazzak – nincs mit szégyenkeznie, az az átfogó tematikus és városmonográfiák megléte (például a szeredi, a vágsellyei, valamint a Szencről szóló, helyenként szemléletbeli korrekcióra szoruló, de forrásként jól hasznosítható könyv), amelyek azért a tágabb régióra is vetnek pillantást.

Most pedig magáról a könyvről. Kilenc szerző tizennyolc tanulmányban és egy akár annak is beillő előszóval igyekszik felölelni mindazt, amit a régió történetéből tömören tudni lehet és kell. Mivel tanulmányok sora a könyv, az olvasó szempontjából is fontos: ezek olyan logikai-tartalmi láncolatban követik egymást, hogy lehetőleg az időbeli sorrend is megmaradjon. Témától függően persze az egyes részek nagyobb időszakokat fognak át (a nemesi társadalom változása, az egyháztörténet, a társadalmi, nemzetiségi és vallási-felekezeti összetétel alakulása, vagy például az agrárium és a kereskedelem története), máskor pedig egy-egy kisebb időszakot több szempontból is vizsgálnak (például a két világháború közti két évtized az azt behatároló impériumváltásokkal együtt). Ez a hullámzás azonban sehol sem zökkenti ki az olvasót, sőt a tanulmánykötet-jelleg egyfajta interaktivitást is kölcsönöz, megadja a szövegek közti átjárás lehetőségét. Magyarán, lehet csemegézni, bele-beleolvasni is. Megkockáztatom: egy leegyszerűsített, jócskán rövidített, a pedagógiai módszertan szempontjai szerint is feldolgozott változata-summázata iskolai olvasókönyv is lehetne.

Annak külön örülök, hogy a nyilván tapasztaltabb kollégák mellett a kilenc szerző közül négy fiatal, hogy úgy mondjam, a normalizációs hetvenes évek szülötte. Egy kis szubjektív megjegyzést is megengedek magamnak: tetszett, hogy az engem leginkább foglalkoztató 1867–1945 közti időszaknak több írást is szenteltek. Szubjektív megjegyzést meg csak azért teszek, hogy a leendő olvasókat, Önöket is arra biztassam: ki-ki keresse meg magának a kedvenc, kedves témákat és részeket. Ha megtalálta, a felhasznált irodalom jegyzékében képezze magát mátyusföldivé egy-egy szakterületen, a több száz személy- és családnevet tartalmazó névjegyzéken, az ugyancsak alapos helynévmutatón keresztül használja lexikonként a könyvet, nézegesse az illusztrációkat (119 van belőlük). Gratulálok a szerzőknek, a szerkesztőnek, a megjelenést menedzselő és támogató közületeknek és egyéneknek, hogy összefogásuk egy ilyen kötetet eredményezett.

Korpás Árpád

(A kötet 2005. december 16-án, a galántai reneszánsz kastélyban tartott bemutatóján elhangzott laudáció)

A töredékes világot nem szükséges erőszakkal egyesíteni

„...na hát, mi ez? Mi lenne, ha nem az élet." (Balla: De la Cruz)

Nem panaszkodik, nem siránkozik. Felvállalja közhivatalnoki mivoltát, nyomorúságát. Iróniájában, karikatúráiban nincs gyűlölet, inkább csak keserűség, fájdalom. Történetei szülővárosában, illetve általa jól ismert helyszíneken játszódnak, Balla tehát meghív magához, együtt érezhetünk, együtt gondolkodhatunk vele, egy kis ideig benne élhetünk a világában. Nem szép világ ez, de való.

Novelláinak környezete mindig hiteles. Mennyire hitelesek a szereplők?

– Az említett környezet hitelesnek tekinthető, vagy inkább hitelesen ábrázoltnak, de csak az én szemszögemből. Tulajdonképpen a szemszögemet ábrázolom, soha nem a környezetet. Azt hiszem, ily módon be tudom mutatni az egy bizonyos elérhető fokig hiteles embert – hiszen én, úgy tűnik, nem kitalált személy vagyok –, úgy mutatom tehát be, ahogy a környezete, a társadalma, az emberei, a városa, a kocsmája, a lakása, a toalettje, a ruházata, az ezüst nyaklánca, a rossz szájíze által kialakult, úgy mutatom be, ahogyan és mi által képződött... Az ember soha nem tisztán önmaga, önmagából való. Védekezik ugyan, védi látszólagos önállóságát, de még a védekezési vágya is a környezet karakterének hatása alatt alakul ki, a környezet szüleménye. Lehet, hogy valaki más az ilyen ábrázolást hamisnak tartja, pedig realizmusról van szó, de nem például szocialista realizmusról, nem olyanról, mely valamiféle felsőbb társadalmi célokat szolgál, vagy mint valami póráz, melyen az olvasó huzigálható valamely meghatározott ideológiai irányban. Nincs benne ilyen elkötelezettség. Ön talán úgy gondolja, hogy ma már, szerencsére, feleslegesen beszélek holmi elkötelezettségről, ideológiáról. Sajnos nem így van. Újra megszólalnak a hangok, melyek bizonyos irányba akarják terelni az embereket, ma újra divatba jött arra kérni az írót, hogy „klasszikus" – és szerintem felesleges – regény formájában ábrázolja, ráadásul egyértelműen érthető nyelven – a bugyuta történet nyelvén – az egyszerű ember érthető realitását, ráadásul a katolikus emberét, akinek van valahol egy szent apja, és itthon viszont van neki lelkiismerete, és ez a lelkiismeret kizárólagos és egyetlen, és bármi tőle eltérő már nem lelkiismeret. Főként a legújabb történelem nagy – és aligha igaz – freskójáról van szó, például az 1989-esről, mert kétségbeesetten szükségük van egy feltalált, összetartó, teljes társadalomképre, mivel maguk sem tudják, mit gondoljanak a forradalom utáni neokapitalista zűrzavarról, de határozottan tudják, mit akarnak gondolni – éppen ezt kellene gondolniuk a többieknek is, és erről is kellene írni. Nem értik, hogy a világ mindig töredékekből állt össze, nem csak ma ilyen, de ma, itt és most vannak, akiket ez hatalmas, kellemetlen meglepetésként ért. A töredékes világot nem szükséges erőszakkal egyesíteni és beletömni egy szaros ideológia cellájába. Egyszerűen csak élvezni kell. Mértékkel, ha ez így önnek jobban tetszik. Novelláim hiteles szereplői nemegyszer élvezik magányukat vagy éppen azt, hogy az emberiség többi tagjával nem tudnak zöld ágra vergődni mérték vagy határok ismerete nélkül, mivel ők sem tudják megérteni, hol a határ, vagy mi a helyes mérték. Honnan erednek. Senki sem tudja, csak megszoktuk, hogy vannak. A szereplőim legtöbbször karikatúrák, de a valóságban is azok, valóban karikatúraként élnek, élik életüket, mely eltérően a tömegesen elterjedt „normális" élettől, eltorzult, elferdült, de amiatt, hogy karikatúrák, még soha senkire nem kiáltottak fetvát, senkinek a zászlaját nem égették el. Bár a zászló már magában is hülyeség, a végletekig felfuvalko-

Szeretnék magamon kívül karikatúrát készíteni szokatlan kisemberekről, Mohamedről, vagy akár a zászlókról...

Balla – Vladimír Balla (1967)

Érsekújvári születésű prózaíró, szülővárosában él. Eddig megjelent kötetei – Leptokaria, Outsideria, Gravidita, Tichý kút, Unglik, De la Cruz – közül az első három kiadást is megért már. Magyarul a Kalligram, a Nagyvilág és a Jelenkor közölt tőle elbeszélést, ezek közül Szarka Gyula több fordítása és Gazdag Józsefé a világhálón is elérhető, csakúgy, mint Rédey Zoltánnak a szerzővel készült hosszú beszélgetése. A De la Cruz című Balla-kötet Hruška Nóra fordításában még az idén megjelenik magyarul is.

dott akárminek a szimbóluma – ugyanis olyan embercsoportoknak a szimbóluma, melyek bizonyos fantazmagórikus transzcendens érték alapján érzik érinthetetlen összetartozásukat. Szeretnék magamon kívül karikatúrát készíteni szokatlan kisemberekről, Mohamedről, vagy akár a zászlókról, talán akkor a muzulmánoknak nem kellene elégetniük őket.

Ön arról ismert, hogy minden fegyvert bevet a konvenció elleni harcban, miközben félelmetesen konvencionális életet él. Meg tudná ezt magyarázni?

– Minek? Két Balla van, és ön éppen mindkettejükkel beszélget. Az átlagos félelmetesen konvencionális ember mindig csak egy, és nagyon is büszke konvencionális egységére, de mi ketten vagyunk. Az egyik dolgozni próbál a hivatalban, a másik akadályozza. Az egyik fáradt, a másik még fáradtabb. Az egyik azt szeretné, csak egy Balla létezzen, a másik meg azt, hogy egy se, máskor pedig hogy kettőnél is többen legyenek.

Kétnyelvű városban él. A *De la Cruz* már hatodik novelláskötete, és ez ideig még egyik sem jelent meg magyar fordításban, ha csak nem számítjuk a néhány, folyóiratban megjelent novelláját. Mi az oka?

– Néhány éve felkerestek egy szlovákiai magyar könyvkiadóból, meg is egyeztünk, végül barátaim, egytől egyig hiteles alakjai az irodalomnak, valamint a kiadóm meggyőztek, jobb lenne megvárni a lehetőséget, és inkább kapcsolatba lépni valamelyik nagyobb, nevesebb kiadóval, melynek szélesebb a terjesztési területe, így a könyvem nem fog majd raktárban porosodni. Tehát vártam tétlenül, és nem történt semmi. Mindannyian tétlenül vártunk, barátaim, egytől egyig hiteles alakjai az irodalomnak, valamint a kiadóm. Később ráeszméltem, hogy én a szó minden értelmében úgy is raktárban porosodom, akárcsak a szerzők és könyveik többsége, akárcsak az emberek többsége, hiszen mindannyian csak bele vagyunk dobva létünkbe, és ez már nem is zavar. Ha tehát valami az írásaim közül megjelenik magyarul, lengyelül, németül, szívesen porosodom majd a raktárban magyar, lengyel vagy német kollégáimmal együtt. Nem vagyok ugyanis az a fajta szerző, aki mindenáron befurakodik a médiába. Ez az álláspontom ma valószínűleg egyenlő a szerző halálával.

Hruška Nóra

A címadó novellát megihlető újvári Pri kríži (A Keresztnél) nevű vendégfogadó *A szerző felvételei*

Kitekintő

Kegyelet

2006. február 24-én elhunyt Bohár András (1961. február 11.) filozófus, esztéta, kritikus. Legutóbb kiadott, a Cselényi László költészetét vizsgáló *A megírhatatlan költemény* (2005) című könyvét, mely a Ráció Kiadó *Aktuális avantgárd* monográfia-sorozatában jelent meg, tavaly június 9-én mutatták be az érsekújvári Lavazza kávéházban.

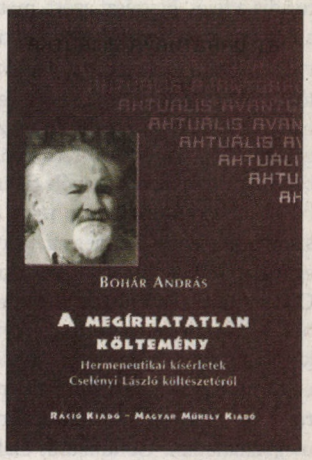

Párkány képeslapjai

A maga nemében egyedülálló munkája jelent meg Vércse Miklósnak: a kétnyelvű, 146 oldalas, teljes színes táblás kötésű könyv az 1895 és 2005 között forgalomba került párkányi képeslapok illusztris gyűjteménye. Részletes várostörténeti bevezetővel.

A Jeleket Hagyó Ember

Mindig is foglalkoztattak a nagy titkok, egyebek közt az is, mi értelme van annak, hogy az ember jeleket hagy maga után. Az elmúlás miatti félelem, vagy éppen a megtérés fölött érzett öröm? Stigmáról stigmára haladva követhető az ember útja a barlangok mélyéről a harmadik ezredelő jelképein át – a jövőbe. Csak figyelni kell, érteni a szimbólumok csodálatos nyelvét.

Ingoványos talajon jár, aki a jelképek magyarázására, megfejtésére adja a fejét. Egyrészt azért, mert az ember jelképrendszere rendkívül sokrétű, a fába, kőbe rótt jeletől a nyelvi szimbólumokon át a zenei motívumokig vagy éppen mozgáselemekig terjed (a felsorolás bármely irányban tetszőlegesen bővíthető); másrészt meg, mert a szimbólum lényege éppen az, hogy egyfajta többletet fejezzen ki. Olyasmit, ami túlmutat a nyelv lehetőségein, hiszen az is csak egyike a valóság kifejezésére szolgáló eszközöknek. A nyelv mint jelképrendszer meglehetősen tökéletlen, megbízhatatlan. Gondoljunk csak arra, a történelem során hányszor borult lángokba a világ csak azért, mert egyesek – legtöbbször tudatosan – félremagyaráztak olyan egyszerű kifejezéseket, mint a hit vagy a hazaszeretet.

Amikor Carl Gustav Jung megírta és közreadta *Az ember és szimbólumai* című, szerintem örökbecsű művét, a világ magát civilizáltnak tekintő része még fel sem ocsúdott a Sigmund Freud jelképelmélete kiváltotta sokkból, így a nagy műre csak később figyeltek fel. Amikor viszont Dan Brown a közelmúltban közreadta *A Da Vinci-kód* című regényét, a keresztény világ ortodox része nem állhatta meg szó nélkül, és szentségtöréssel vádolta a szerzőt. Freud, Jung és Brown ugyanazt követték el – „megmagyaráztak" néhány olyan szimbólumot, melyeket sérthetetlennek, öröknek hittünk. Ennyit a jelképek érinthetetlenségéről...

Kopjafa, kocsmafilozófia, parasztész

Miért írtam le mindezt? Azért, mert a Fórum Kisebbségkutató Intézet és a Lilium Aurum Könyvkiadó, de legfőképp L. Juhász Ilona szerző jóvoltából a magyar tényirodalom újabb kötettel bővült. A *„Fába róva, földbe ütve..."* című, közel háromszáz oldalas könyv 2005-ben látott napvilágot, és alcíméből – *A kopjafák/emlékoszlopok mint a szimbolikus térfoglalás eszközei a szlovákiai magyaroknál* – következtetve olyan kutatási területet ölel fel, melynek teljes körű feltárására tájainkon eddigelé nem akadt vállalkozó szellem.

„Pedig régi, nagy kopjafaállító nemzet a magyar!" – kívánkozik ide neve örök elhallgatását kérő kocsmafilozófus ismerősöm egyik kijelentése, és valljuk be, magasröptű és mélyenszántó gondolat ez egyben. Nehéz lenne olyan települést találni a Felvidéken, ahol az elmúlt másfél évtizedben ne állítottak volna kopjafát, némely helyeken – főképp a művelődési táborok helyszínein – pedig valóságos kopjafa-erdők merednek az ég felé. Magyar sajátosságát jelzi a dolognak, hogy jelentőségét a Kárpát-medencében a magyar mellett élő szomszédos népek is kezdik felfogni. Mondom: kezdik, mert azt még nem tudják, miért jó nekünk, ha a temetőkertben vagy a ligetben művészi faragással díszített fejfát állítunk, ám a jelképek ködén át „bevillan", hogy a különállásra, önállóságra való törekvést is jelképezhetné. A huszonegyedik század hajnalán az egyik gömöri kis faluban (név és cím a szerkesztőségben) az államalkotó többség kisebbségben levő képviselői a kopjafa, pontosabban annak díszítőelemei és felirata kapcsán irredentizmussal vádolták meg a többségben levő kisebbséget. A logika törvényei azt diktálták, hogy a villongásokat elkerülendő le kell fedni a kopjafa irritáló részleteit – mégpedig újabb faragványokkal. Így került a kopjafára például egy turul, ám a helybeliek közül bárki eskü alatt állítja, hogy „Biz' az békegalamb!" És lőn egyetértés...

A kopjafamítosz

L. Juhász Ilona a kopjafamítosz kialakulásának gyökereihez vezeti vissza kutatásait. Már e téren ellentmondásokkal találkozunk, hiszen a köztudat a kopjafát nemes egyszerűséggel ősi, talán a hun korból származó síremlékek „korszerűsített", a jelenkor igényeihez idomított változataként azonosítja. Czuczor Gergely és Fogarasi János műve (az 1865-ben megjelent A magyar nyelv szótára) ezt az elméletet látszik alátámasztani: „Erdélyben a székelyeknél am. sírdombot jelölő fa, sírfa, fejfa. Valószínűleg azon szokásból vette nevét, hogy a vitéz székelyek halottjaik sírjára kopjanyelet tűztek. Túl a Dunán, különösen Győr vmegyében még az újabb időkben is a nemesek mint született vitézek koporsóját dárdát képező rudakon szokták a temetőbe vinni."

Novák László Ferenc 2005-ben megjelent *Fejfa monográfiájában* már hangsúlyozza, hogy „A vitézi temetési pompa tárgyalása során egyértelműen beigazolódott az, hogy a kopjás temetkezés és a fejfa sírjelállítás között közvetlen eredetkapcsolat nem áll fenn. A népnyelvi terminológiák között sem fedezhető fel a kopjafa sírjel név. Ennek ellenére a terminológia szívósan tartja magát a korabeli népművészeti kutatók, néprajzkutatók, s a műveltebb rétegek, s természetesen a faragó népi iparművészek körében. A művészeti fafaragók munkája révén terjedtek el a rendkívül gazdag díszítésű legújabb típusú fejfák, amelyek kopjafa néven ismeretesek széles körben. Ezek a napjainkban megnyilatkozó népművészet reprezentáns darabjai..."

Bármelyiket fogadjuk is el a számtalan eredetelmélet közül, a kopjafák szimbolikája kapcsán mindenképp idekívánkoznak Nyírő József két világháború között megjelent *Kopjafák* című könyvének sorai: „Az irodalmi, művészeti ábrázolások és a tudományos értelmezések végeredményeként a közvéleményben a faragott fejfákhoz a magyar múlt, a XVI–XVII. századi török háborúk, az őstörténet, a hősies ellenállás, a falukon a megőrzött régi magyar kulturális hagyományok képzetei kapcsolódtak." Nem lehet tehát kétséges, hogy „tájjellegűből" nemzetivé avanzsált szimbólumról van szó.

Monográfiai alaposság

Lévén a *„Fába róva, földbe ütve..."* című kötet monográfia, szerzője tudományos alapossággal járja

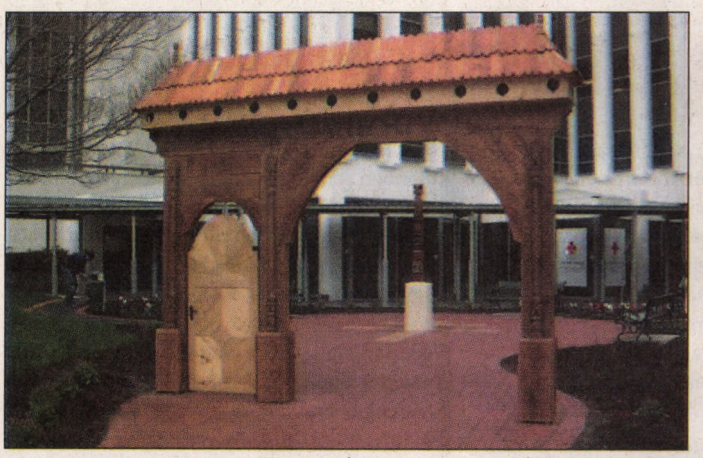

Kopjafa székelykapuval a wellingtoni (Új-Zéland) Magyar Millennium Parkban

körül a témát. Külön tárgyalja a kopjafákon szereplő ornamenseket, szimbólumokat, feliratokat, miáltal kiterjedt összehasonlítási alapot teremt a további kutatásokhoz, elemzésekhez. Örömmel nyugtáztam azt is, hogy kitér fafaragó művészeink munkásságának méltatására, név szerint bemutatva őket, munkáikat, valamint az általuk alkotott kopjafák, emlékek felállításának pontos helyét (külön-külön térképeken feltüntetve!). A kötet számos diagramjából megtudhatjuk, hogy legtöbb – összesen negyvenegy – esetben falunapok alkalmával állított kopjafát a hálás utókor, és hogy ezek zöme 2000-ben a millenniumra készült. „Figyelmet érdemel – írja L. Juhász Ilona –, hogy míg Kárpátalján a legelső kopjafákat a málenykij robotra elhurcoltak emlékére állították, a szlovákiai magyarok viszonylag későn emelték az első olyat, amellyel a kitelepített szlovákiai magyarokra emlékeztek. A málenykij robotra több Ung-vidéki és bodrogközi településről is elhurcoltak embereket, de ez ideig csupán Nagykaposon állítottak emlékművet."

A kötet függelékében valamennyi „kopjafás" falu, város megtalálható, Abafalvától Zsigárdig; egyben kiderül az is, hogy Szlovákiában magántulajdonban levő, tehát „privát" kopjafák is találhatók. A sírjelként emelt kopjafáknak, a kopjafaelemekből álló emlékműveknek, valamint a székelykapuknak külön figyelmet szentel a szerző, a több mint harmincoldalas képmelléklet pedig – dokumentációs jellegén túl – ötlettárként is felfogható. Bátran ajánlom az érdeklődők becses figyelmébe például az udvardi, szkíta szarvasokat ábrázoló, valamint a leleszi „békegalambos" kopjafát. Iskolapélda mindkettő.

Végezetül a szórakozásról

Lehet, hogy szakmai ártalom, de figyelmemet leginkább *A szlovákok és a hivatalos politika viszonyulása a kopjafához* című fejezet kötötte le. Annál is inkább, mert már a bevezetőből kiderül: a kommunista egypártrendszer jóval toleránsabban kezelte nemzeti érzületünknek ezt a megnyilvánulását, mint az 1989-et követő időszak kormányai, a mindenkori államhatalom képviselői, kiszolgálói. A magyar honfoglalás ezerszázadik évfordulója éppen az emlékezetes, HZDS–Szlovák Nemzeti Párt alkotta koalíció uralkodásának időszakára esett, így természetes, hogy a „kopjafások" az állambiztonság szempontjából „hihetetlenül veszélyes" személyek csoportjába nyertek besorolást. Bős vagy Kismácséd csak kettő azon települések sorából, ahol a kopjafaállítás „szlovákellenes provokációnak" minősült. A kopjafákról mellesleg a Szlovákiában élő magyarság közéleti és művészeti képviselőinek véleménye is megoszlik, derül ki a monográfiából.

Mindenesetre figyelemre méltó jelenség, hogy Magyarországon, Szlovákián, Romániában, Ukrajnán, Szlovénián, Szerbia-Montenegrón, Horvátországon és Ausztrián kívül Németországban, Olaszországban, Svédországban, Új-Zélandon, Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban is előszeretettel állítanak kopjafát idegenbe szakadt atyánkfiai. Talán azért, hogy emlékezzenek valamire, amit a költők „régmúlt dicsőségként" szoktak emlegetni; de lehet, hogy csupán a határokat akarják jelölni vele. Azon terület határait, amelyik élettérként számunkra is nyitva áll.

Lőrincz Adrián

Eladatlan ötlet a szótárcsinálás biznisz̈éhez

A jelszó: Szerkesszünk szótárat! Persze nem mindannyian, csak mi, ketten-hárman. Ha még nem történt meg, alakítsunk társaságot, amelyik megfelel valamelyik jogi meghatározásnak. A társaság feladata egy szótár kiadása lesz. Mondjuk, egy angol–magyar és magyar–angol szótáré. A megszerkesztéséhez elég, ha csak az egyikünk tud angolul s ha a másik egy kicsit konyít a lexikológiához. Az angolul tudó számára előny, ha már tartózkodott egy ideig angol nyelvterületen. Kell még: egy vagy két tartalmasabb angol–magyar és magyar–angol szótár, valamint egy angol értelmező szótár – különös tekintettel a vulgarizmusokra. A többi már megy, mint a karikacsapás. Hogy el ne felejtsem, némi informatikai ismeretre is szükség van – a számítógép egyelőre nem szóbeli utasításra dolgozik, mint a beszélő autó a Knight Riderben.

Hogy milyen legyen a szótár? Lehetőleg sok címszavas, jóval meghaladva egy átlag közangol szókincsét. Tartalmazzon mondjuk 65 ezer szót. Ha ezt a borítón is feltüntetjük, nyert ügyünk van, veszik majd, mint a cukrot. Ha az angolul tanuló kinyitja a kellemesen nyomdaszagú kötetet és először szúrópróbaszerűen, majd később módszeresen ráakad azokra a vulgáris kifejezésekre, amelyekkel a mintademokráciában élő angol vagy amerikai honfik a női és férfi nemi szerveket illetik, vagy netán az emésztés folyamatára és végtermékének állagára, esetleg a népszaporulatot elősegítő tevékenységre és mindezek frazeológiájára vonatkoznak, ugyancsak nyert ügyünk van. Elindul a láncreakció, szótárunk elkel, s mi már gondolkodhatunk a következő kiadáson.

Aki nem ügyeskedik, lemarad.

Ezekkel a zsörtölődő, eretnek gondolatokkal akkor töltődött meg elmém, amikor kézbe vettem azt az újdonsült 65 ezer szavas angol–magyar és ugyancsak 65 ezer szavas magyar–angol szótárat, melyhez egyik alapiskolás gyermekem jutott. A szótár belső oldalai csupán a szerkesztő nevét és a kiadót árulják el. Igazából akkor kezdett gyanússá válni a dolog, amikor lapozgatás közben a magyar–angol kötet magyar címszavaiban itt-ott hibákat tapasztaltam (hiányzó hangzók). Ebből két dologra következtettem: 1. A szótár összeállításánál hiányzott a tudományos alaposság. 2. Ha a magyar szavak némelyike helyesírási hibát tartalmaz, ugyanezt az angol címszavak esetében is feltételezhetjük.

S hogy egy ilyen szótárban miért kell akkora következetességgel feltüntetni a vulgáris kifejezéseket? Laikus lélekbúvárként gyanítom, hogy a szerkesztő idejekorán elébe megy a dolgoknak. Ha a kereskedelmi tévécsatornákon szinte a nap bármelyik órájában előfordulhat sokszor részletekbe menő ágy- vagy íróasztal-jelenet, vagy ha ugyanitt a bármikor sugárzott filmekben sípszómentesen simogathatja fülünket a trágárság lágy muzsikája, s ha ezt mindenki közömbösen veszi tudomásul, akkor igaza van a szótár szerkesztőjének.

Nehogy a gyerekeink még valamiről lemaradjanak...

Csóka Gábor

„...Hol is voltam, hol is vagyok"

Maszkok, terek... címmel Füzi László talán eddigi legszemélyesebb hangú esszékötetét jelentette meg a Kalligram Kiadó. Igaz, Füzitől kezdettől fogva nem idegen a személyesség, a bensőséges hangütés; irodalomkritikusi és -történészi munkásságának fontos eleme – már-már kiindulópontja – az elsődleges olvasói-befogadói élmény, a személyes érintettség hangsúlyos szerepbe helyezése. Nem nyelvi komponenseket vagy szövegstruktúrákat vizsgál elsősorban (persze, azok értékelését sem kerüli meg), hanem számára az esztétikai minőség a személyiség- és világkép dichotómiájával együtt érvényesül. Ha magának a *fordításnak* a fogalmát metaforikusan fogjuk fel – miként azt különböző kultúr- és szociálantropológiai irányzatok is teszik a különböző kulturális ekvivalenciákat keresve –, Füzi nem tesz mást, mint hogy a világot a maga nyelvére fordítja (át, le), s azon mondja tovább. Már első könyvei egyikének, az 1993-as *Az irodalom helyzettudatának* is fontos eleme a naplójelleg, az esszéisztikusan hangolt vallomás mint értelmezői attitűd.

De szabad-e egy irodalomkritikusnak, irodalomtörténésznek személyes hangot megütnie, szubjektív módon szólnia? Álkérdés ez; s e tekintetben mélyen egyetérthetünk Füzivel: „Az irodalomról való beszédnek az irodalom közelében kell maradnia" (*Játék*). Új könyvét akár *regényként* – keretes regényként – is olvashatjuk: egy magatartás, egy etika, egy érzékelésmód – néha a témája és önmaga közt elemző távolságot tartó, néha líraian színezett, néha pedig drámai konfliktusokban összesűrűsödő epikaként. A *Maszkok, terek...* mint prózapoétikai konstrukció gyakorlatilag oda tér vissza, ahonnan elindul: terét a gyermekkor világának kibontása, a felnőtt világával való összecsendítése (*Játék*), valamint végleges elvesztésének drámája (*Világok között*) tölti be. Az író világhoz való viszonyulását – az örökös úton levés mellett – itt az otthonkeresés, az otthonépítés, az otthonosságérzet létélménye, az „otthon lehetés" (Esterházy Péter) szinte ontologikus átérzése határozza meg. Az otthonkeresés azonban nála mindig énkeresés és önazonosságvágy, történetkutatás és történetfaggatás is. Ennek terepét egyfelől a világérzékelés és önvizsgálat kettőségén alapuló, már-már elégikus hangú esszéi (*Kecskemét Fő tere – és ami körülötte van; Firenze – Róma – Nápoly;* a címadó *Maszkok, terek...*; valamint *A „kultúra jelzője" és a „fonnyadt értelmiségiek"*), másfelől a példa- és társkereső morfondírozások adják (Illyés Gyuláról, Vekerdi Lászlóról, Ilia Mihályról, Esterházy Péterről szólva – kicsit kilógatva ebből a sorból a József Attila és Németh László közötti „gondolkodástörténeti párhuzamot" tételező *„Győzelem ha van"*-t). S hát ide, a mintanéző írások közé tehető a Sándor Iványnak ajánlott címadó opus is, akinek bevallottan az egyik legutóbbi regénye, a *Drága Liv* invokálta a szóban forgó esszét, s talán magát ezt a könyvet is. Ezt a könyvet, mely az élet – a személyesen megélt és *befogott* élet – tereinek úgymond az átvilágítása, ami azonban az irodalom, a művek áramfejlesztőjének, generátorának a segítségével történik. De Füzi esetében ez nem is lehet másként, hiszen – alkatának megfelelően – mindaz, ami élete első fél évszázadában megtörtént vele, „az irodalmon keresztül történt meg".

Írónk világának, figyelmének, érzékenységének középpontjában tehát vállaltan a személyiség – a vizsgált alkotóé (de egy *városé* mint entitásé is!) és a saját magáé – áll, számára a látóterébe befogott művek aranypróbáját az jelenti: meg tudják-e érinteni, meg tudják-e szólítani őt. (S itt sietve hozzá kell tenni – futó pillantást vetve Füzi korábbi könyveibe is –, hogy kevesen vannak kortárs irodalmunkban, akik tekintetükkel, érzékenységükkel oly széles értékhorizont befogására képesek, mint ő.) Neki a könyv, az olvasás, a kultúra nem munkaterület, nem a megélhetés, nem a mindenáron való önérvényesítés gladiátorarénája – életszükséglet inkább: bevallottan személyes problémáit kívánja megoldani velük, s ugyanezen személyes problémáinak a megoldására szolgál számára az írás is. Füzi megfordítja a dolgot: reflexív próza ez is, de az önreflexiós mozzanat kerül benne előtérbe – nem a másik teljesítményét méricskéli, hanem annak teljesítménye által saját magát figyeli („...ragaszkodom a kultúra érzelmi tartományához" – jelenti ki irigylésre méltó határozottsággal, megható elszánással kötetzáró írásában). S érvényesség dolgában különben sem a kritikus, különben sem az író, nem is az ember dönt, hanem az idő (*Világok között*). Irodalomtörténészi, irodalomkritikusi tevékenységével nem elsődlegesen saját értékszempontjait kívánja érvényre juttatni, nem másokat akar befolyásolni: számára az írás sokkal inkább egy szünetlen tanulási folyamat része, melynek segítségével nem elsősorban a mindenkor s mindenre érvényes válaszokat keresi (hiszen jól tudja: ilyen válaszok nincsenek, minek fáradozna hát álságos megkonstruálásukkal), sokkal inkább kérdezni tanul vele – jó s megfelelő kérdéseket föltenni önmagának, környezetének és a világnak. „Arról, amiről most írok, akkor még nem tudtam semmit. Akkor sem tudtam róla, amikor a gép elé ültem" – leplezi le magát a *Játék*ban, mely elé szokatlan (de talán így is igaz: sajátlagos) mottót – vagy, még inkább: „mottót" – illesztett. Egy fényképet, melyen egy lasztival „dekázgat". Azt a képzetet keltve tehát – sőt, a piktogram nyelvén azt állítva –, hogy a labdával foglalkozó gyermekben, ifjúban már az íróasztalánál a világ dolgai fölé görnyedő, szüntelenül önmagára rákérdező, felelős felnőtt előképe rajzolódik meg. Hiszen a gyermekkornak s a játéknak ugyanaz a jelentése az ember életében, mint az írásnak: a világhoz való lehetséges viszonyulásaink láncolatát adják ki. Ezt erősíti, hogy futballcsapatában, bevallása szerint, kapus is azért lett, mert a kapuból „más összefüggésekben látni a világot" (*Könyv a szabadságról*). S különben is, a kettő – játék és irodalom, írás – között lényegi összefüggés van: szembenézés ez is, az is a „kínálkozó mozgássorok végtelen számú változatával", a *mozgás megélése* – azaz: a *szabad asszociációk tere* mindkettő.

Írónk – ama tolsztoji értelemben – a „belső történések" könyvét tette le asztalunkra e mostanival. Műfajánál fogva „a befelé fordulás dokumentumait" adja a *Lakatlan Sziget* korábbi, háromkötetnyi naplósora is, de míg ott a világot racionálisan elrendező értékelői attitűd a meghatározó, itt, e legújabb könyvében a vallomásosság metafizikus síkja – az egész eddigi életével való szembenézés dramaturgiája – kerül előtérbe, a személyesség lélektani aspektusai domborodnak ki, a „körül kell néznem a világban, hol is voltam, hol is vagyok" szinte a fehérizzásig hevített drámája vetítődik elénk (*Világok között*).

A „már csak a belső világ felépítésére van lehetőségünk" felismerése hátteret is, távlatot is egyszerre ad a *Maszkok, terek...*-nek, annak tudatosítását erősíti bennünk, hogy a *ránk növő* külső világ súlya alatt egyedüli lehetőségünk azt írnunk, amire a tollunk „rááll", s nem azt, amit e *külső világ* diktál. Nos, Füzi László tolla nagyon „ráállt" erre a könyvre. S örülnünk kell, hogy erre *állt rá* éppen.

Tóth László

Könyvvilág – a hónap eseményei képekben

Egyedi példány. A könyv Robert Hook feljegyzéseit tartalmazza a Royal Society tagjainak 1661 és 1662 közötti összejöveteleiről. A Londonban árverésre bocsátandó mű kikiáltási ára 1 740 856 dollár. (AFP-felvétel)

Keselyű-hadművelet. Fidel Castro kubai államfő Stella Calloni argentin írónővel, akinek Operation Condor című könyvét február derekán mutatták be Havannában az amerikai nagykövetség épülete előtt. (AP-felvétel)

Könyvosztás Kínában. Helyi kisgazdáknak néhány perc leforgása alatt mintegy 37 ezer mezőgazdasági témájú szakkönyvhöz sikerült ingyen hozzájutniuk. (Reuters-felvétel)

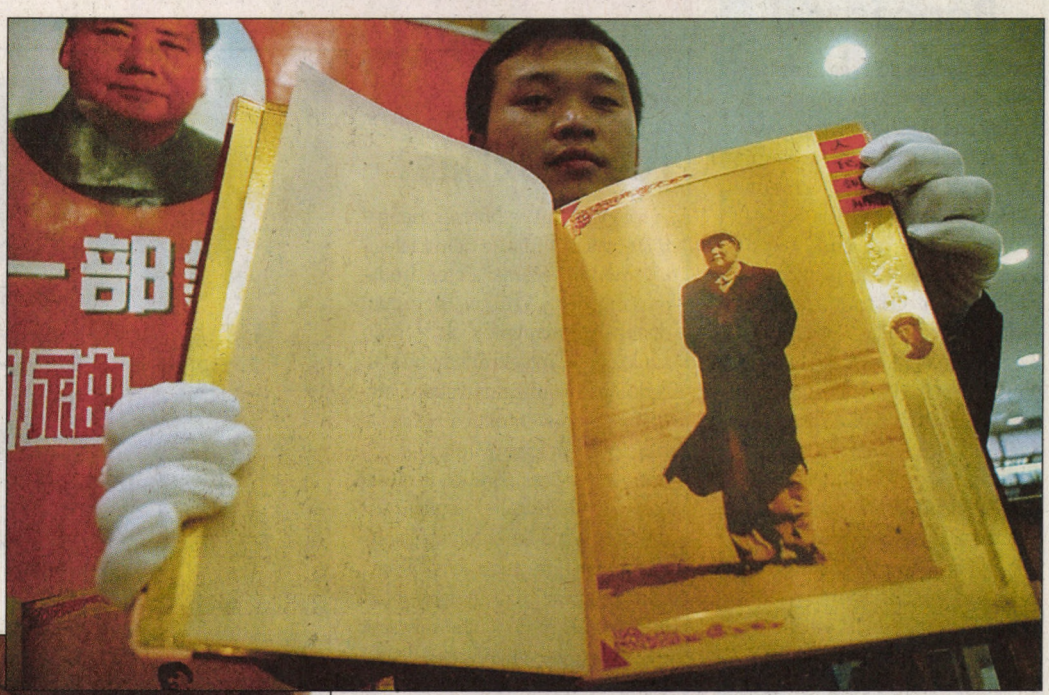

A Nagy Könyv. Egy sanghaji könyvesbolt kínálatából: a Mao Ce-tung születésének 112. évfordulójára kiadott 32 oldalas mű minden oldalát négy gramm színarany hártya fedi. (ČTK/AP-felvétel)

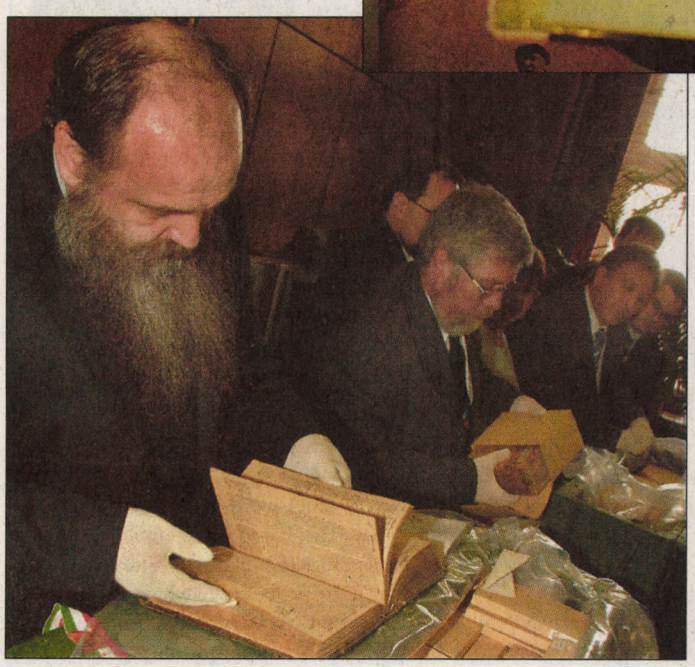

Hazatért könyvek. 2006. február 22-én este érkezett meg Budapestre az a 136, többségében XVI–XVII. századi könyv, melyet Moszkva most szolgáltatott vissza azok közül, melyeket a második világháború végén a Vörös Hadsereg a sárospataki kollégiumból zsákmányolt. (AP-felvétel)

Ravatalon. Géppuskával és az iszlám szent könyvvel, a Koránnal. Az Al-Aksza Mártír Brigádok harcosa február végén esett el egy izraeli hadművelet során Náblusz közelében. (AP-felvétel)

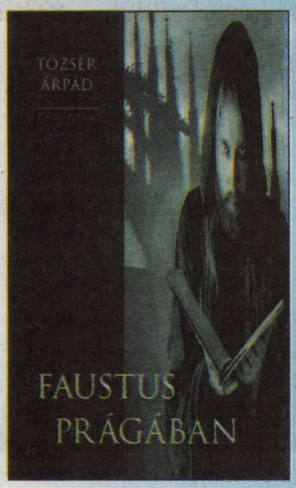

Boncasztal

Tőzsér Árpád *Faustus Prágában* című drámai költeménye a tárgya az *Élet és Irodalom* ez évi 9. számában a Ketten egy új könyvről rovatnak. A kritikusok egyike, Bodor Béla Tőzsér költészetéről egyebek közt megállapítja: „Munkálkodása lényegében centrum nélküli, ellentétben még kortársaink egy részével is, akik aggálytalanul helyezik el önnön egójukat fikcióuniverzumuk középpontjában." A részben Kalligram-szerzőnek is tekinthető Borbély Szilárd Tőzsér verses drámáját így jellemzi: „A *Faustus Prágában* legfontosabb tétje a nyelvhasználat, a nyelvi formák használatának áthallásos játéka. A régi nyelv modern ironikus újraírása Tőzsér Árpád munkája legjobb helyein megjelenik."

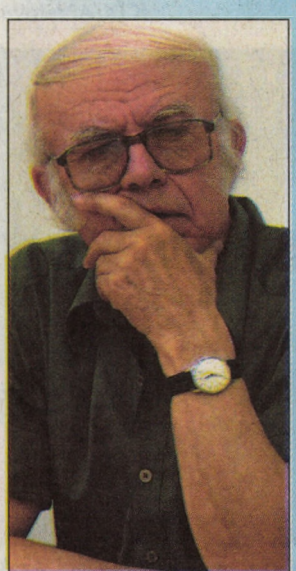

Somogyi Tibor felvétele

2005 befutói

Elkészült az első, 2005-ös könyvkereskedelmi sikerlista. Dan Brown 2003-as könyvsikere meghatározta a 2005-ös magyarországi eladásokat is: az első tízben három regényt találunk az amerikai bestsellerírótól. Folytatódik a brazil Paulo Coelho töretlen diadala is: öt regénnyel van jelen a listán, s ezzel a 2005-ös év legtöbbet keresett szerzője lett.

Az ötödik helyen szereplő **Spiró György** Babérkoszorú-díjas írót, költőt 2006. március 15-én Kossuth-díjjal tüntették ki.

1. Brown, Dan: A Da Vinci-kód
2. Coelho, Paulo: Az alkimista
3. Coelho, Paulo: A Zahir
4. Brown, Dan: Angyalok és démonok
5. Spiró György: Fogság
6. Schobert Norbert: Norbi-zsebkönyv
7. Brown, Dan: Digitális erőd
8. Kertész Imre: Sorstalanság
9. Lawrence, Leslie L.: Szádhuk
10. Coelho, Paulo: A zarándoklat
11. Lawrence, Leslie L.: A felakasztott indián szigetén
12. Coelho, Paulo: Tizenegy perc
13. Albert Györgyi: Miért pont én?
14. Lunn, Martin: A Da Vinci-kód megfejtése
15. García Márquez, Gabriel: Száz év magány
16. Lawrence, Leslie L.: A maharáni arcképe
17. Shätzing, Frank: Raj
18. García Márquez, Gabriel: Bánatos kurváim emlékezete
19. Fable, Vavyan: Álmok tengere
20. Méhes György: Kolozsvári milliomosok

Kultúra-fogy(aszt)ás

A magyar szakos bölcsészhallgatók olvasáskultúrája nem kielégítő, mondja Szirák Péter irodalomtörténész, kritikus, egyetemi docens. „A hallgatók elsősorban azokról a könyvekről hajlandóak tudomást venni, amelyeket a médiában nagy hírverés övez – Moldova, Bolgár, Vámos –, de ezeknek is csak töredékét olvassák. A kulturális fogyasztást döntően a média befolyásolja, lényegében figyelmen kívül hagyva a szakmai közvélemény álláspontját. A potenciális olvasók nagy része nemigen jár felolvasásokra, irodalmi találkozókra, így kevés esély van a szellemi befolyásolásukra. Akik magyar szakosokhoz méltó módon mégis tájékozottak az irodalom dolgaiban, vagy legalábbis megvan bennük az igény a tájékozódáshoz szükséges műveltség és készség megszerzéséhez, azok az egyetemisták öt-tíz százalékát teszik ki. A túlnyomó többségre az a jellemző, hogy nagyon kevéssé olvasottan érkezik az egyetemre, s itt is csak a legszükségesebbet olvassa (vagy még azt sem), s úgy fejezi be tanulmányait, hogy nem alkalmas más emberek irodalmi orientálására. Aki általános iskolás korában nem olvas eleget és jót, az már alkalmatlan lesz a középiskolai tájékozódásra is, s az olvasmányok »idegensége«, »érdektelensége« és »érthetetlensége« az egyetemen már ennek a következménye. Az olvasási képesség csökkenése miatt más területeken is visszaesik a teljesítmény, az emberek nehezen értik meg az őket ért bonyolult kihívásokat – a szöveges feladattól a törvénycikkelyig, a politikai szónoklatoktól a publicisztikán át a művészeti alkotásokig stb."

(Kovács Mónika)

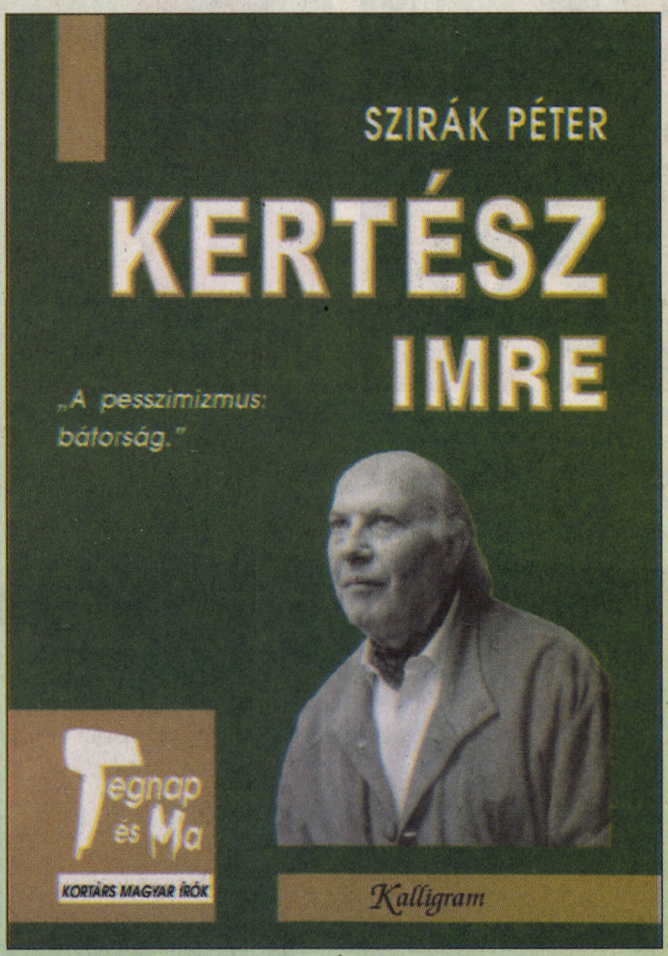

Sikerlista

A magyar irodalom szemszögéből nézve kedvezően alakul a The Independent újabb elődöntője. Az angol lap külföldi regények versenyének 16-os listája márciusban 6-ra szűkült, és ebbe mindkét magyar regény (Kertész Imre *Sorstalansága* és Szabó Magda *Az ajtó* című könyve) továbbjutott.

Bemutatott könyveink adatai:

Barth, John
Az Úszó Opera
Kalligram
Kötve, 256 old., 14x20,7 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 225 Sk

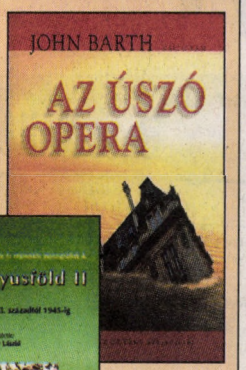

Bukovszky László szerk.
Mátyusföld II.
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum
Kötve, 386 old., 17x24 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 288 Sk

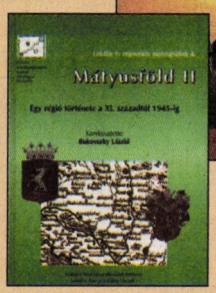

L. Juhász Ilona
„Fába róva, földbe ütve..."
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum
Kötve, 288 old., 17x24,3 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 288 Sk

Füzi László
Maszkok, terek...
Kalligram
Kötve, 216 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

Nyerteseink

Múlt havi feladványunk helyes megfejtése: Kovács Magda.

A kisorsolt nyertesek: **Csontos Attila** (Gúta), **Gubó Mária** (Zsitvabesenyő) és **Őszi Irma** (Kamocsa). Nyereményük: Ardamica Ferenc legújabb novelláskötete (Nem loptam én életemben; a Nap Kiadó ajándéka). A sok-sok megfejtés ismét arra késztette a melléklet támogatóit, hogy további három megfejtő vigaszdíjban részesüljön. Simkó Tibor csodás mesekönyvét (Tikirikitakarak; Damó István rajzaival; a Kalligram ajándéka) a következő szerencsés olvasóinknak küldjük: **Bohony Irén** (Egyházgelle), **Fejes Katalin** (Dunaszerdahely) és **Lőrincz László** (Érsekújvár). A feladvány beküldőjének, **Méry Júliának** Kovács Magda Titokzatos tücsökzene című könyvét küldjük (két mese Szabó Ottó színes illusztrációival; a Méry Ratio ajándéka).

Mindenkinek gratulálunk, jó olvasást kívánva!

Rejtvény

Ki a szerzője az alábbi versnek:

Csallóközi alkony

Égben a fény
fényben az ég
s a horizont alatt
még mindig
ott nehezednek
bánatos-barnán
súlyos
föld-lelkeink

A párkányi születésű festőművész március 21-én volna hatvanéves (2004-ben hunyt el). 1997-ben megkapta a Márai Sándor Alapítvány Nyitott Európáért díját. A Nap Kiadó 2005-ben jelentette meg az életművét bemutató képzőművészeti albumot. A helyesen válaszolók közt értékes könyveket sorsolunk ki.

Beküldési határidő: április 13.
Megfejtéseiket levél- vagy villámpostacímünkre várjuk.

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők

A megrendelő neve:	Szerző:	Cím:	db
utca, házszám:			
irányítószám, helység:			
Telefonszám:			

A megrendelés címzettje: Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223 810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028 e-mail: distribucia@kalligram.sk

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Könyvjelző

Megjelenik havonta egyszer
Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor
DTP: Toronyi Péter

Levélcím:
Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1
Villámposta:
konyvjelzo@poetic.com
www.ujszo.com

A Könyvjelző legközelebb április 20-án, csütörtökön jelenik meg.

Könyvsikerlisták

Bevallom, nem vagyok híve a bestsellerlistáknak, főleg ami a könyveket illeti, de az is igaz, hogy még nem jelent meg könyvem. Azok, akik már adtak ki saját művet, állítják, hogy a megjelenésével kezdődik csak el igazán a munka. Például állandóan nézegetik, hogy állnak a különböző listákon.

New Yorkban – és egyáltalán az Egyesült Államokban – a *New York Timesé* a legpatinásabb bestseller-lista. Itt meg kell jegyeznem, hogy az amerikai könyvipar, az európaival szemben két ciklusban működik. A könyvek először kemény kötésben jelennek meg, majd miután az eladásukra szánt marketing-kampány lezajlott, egy-másfél év elteltével ugyanaz a könyv megjelenik puha fedelű kiadásként, és tulajdonképpen új könyvként kezelik. Így a *The New York Times Book Review* is két listát vezet: a kemény kötésű könyvekét (Hardcover) és a puha kötésűekét (Paperback). Az idén a kemény fedelű könyvek ára 25 dollár, a paperbackek 15 dollár körül mozognak. Előfordul, hogy valamelyik könyv éveken át olyan jól fogy kemény fedelű kiadásban – például Dan Browntól *A Da Vinci-kód* –, hogy paperbackben nem is jelenik meg.

A listák a könyvkereskedők összesített eladási listáiból készülnek, ami meglehetősen pontatlan, mivel az adatok szubjektív módon kerülnek továbbításra. Nem tartalmazzák például a női romantikus könyveket, amelyekből milliók kerülnek eladásra, szerzőjükről mégsem hallott senki, aki a *Times* listájából tájékozódik. Mivel a *Times* csak az első 15 helyet közli, az írók és családtagjaik naponta megnézik az Amazon.com eladási listáját, ahol a sorrend több ezer helyezettje megjelenik. Ha egy könyvről kritika íródik valamelyik nagyobb újság oldalain, avagy az író részt vesz egy rádió- vagy tévéműsorban, könyve amazon.com-os helyezése garantáltan magasat ugrik.

Magyar vonatkozása ritkán van ezeknek a listáknak (bár a *The New Yorker* röviden megemlékezett egy Nádas Péter- és egy Esterházy Péter-könyv angol kiadásáról), ám az Amazon.com demokratikus rendszerezésben megkereshetjük például Márai Sándor három angolul megvásárolható könyvének helyezését. A *Vendégjáték Bolzánóban* például a 212 195-ik...

Molnár Miriam

February 19, 2006 THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

Best Sellers

This Week	FICTION	Last Week	Weeks On List
1	**CELL,** by Stephen King. (Scribner, $26.95.) What remains of humanity fights to survive after a mysterious force scrambles cellphone users' brains.	1	2
2	**THE DA VINCI CODE,** by Dan Brown. (Doubleday, $24.95; special illustrated edition, $35.) A murder at the Louvre leads to a trail of clues found in the work of Leonardo and to the discovery of a secret society.	3	150
3	**MEMORY IN DEATH,** by J. D. Robb. (Putnam, $24.95.) Lt. Eve Dallas tracks the killer of a woman who was blackmailing her; by Nora Roberts, writing pseudonymously.	2	2
4	**GONE,** by Lisa Gardner. (Bantam, $25.) A former F.B.I. profiler searches for the kidnapper of his ex-wife.		1
5	**THE LAST TEMPLAR,** by Raymond Khoury. (Dutton, $24.95.) A coding device stolen from an exhibit of Vatican artifacts may hold clues to the medieval Knights Templar's long-lost treasure — and their secrets.	5	3
6	**THE HOSTAGE,** by W. E. B. Griffin. (Putnam, $26.95.) An Army officer probes the murder of an American diplomat and the kidnapping of his wife.	4	5
7	**OUTBOUND FLIGHT,** by Timothy Zahn. (Lucas/Del Rey/Ballantine, $26.95.) In a new "Star Wars" novel, a Jedi mission to colonize worlds beyond the known galaxy becomes a fight for survival.		1
8	**THE HUNT CLUB,** by John Lescroart. (Dutton, $26.95.) A private investigator, a homicide detective and their friends search for the murderer of a local judge.	9	2
9	**AT FIRST SIGHT,** by Nicholas Sparks. (Warner, $24.95.) The young couple from "True Believer," who are now expecting a child, receive a disturbing message.	11	16
10	**THE CAT WHO DROPPED A BOMBSHELL,** by Lilian Jackson Braun. (Putnam, $23.95.) The columnist Jim Qwilleran and his cats probe the mysterious death of a wealthy couple.	10	4
11	**MARY, MARY,** by James Patterson. (Little, Brown, $27.95.) The F.B.I. agent Alex Cross tracks a Hollywood killer who announces the crimes via e-mail.	6	12
12	**S IS FOR SILENCE,** by Sue Grafton. (Marian Wood/Putnam, $26.95.) Kinsey Millhone searches for a woman who disappeared 34 years ago.	7	9
13	**EVERY BREATH YOU TAKE,** by Judith McNaught. (Ballantine, $25.95.) When the grandson of a Chicago philanthropist disappears, suspicion falls on the wrong man.	8	6
14	**CHANGING FACES**		

This Week	NONFICTION	Last Week	W On
1	**MARLEY & ME,** by John Grogan. (Morrow, $21.95.) A newspaper columnist and his wife learn some life lessons from their neurotic dog.	1	
2	**THE WORLD IS FLAT,** by Thomas L. Friedman. (Farrar, Straus & Giroux, $27.50.) A columnist for The New York Times analyzes 21st-century economics and foreign policy and presents an overview of globalization.	2	
3	**MY FRIEND LEONARD,** by James Frey. (Riverhead, $24.95.) The author of "A Million Little Pieces," which both author and publisher acknowledge contains numerous fabrications, writes about a helpful mobster friend.	4	
4	**FREAKONOMICS,** by Steven D. Levitt and Stephen J. Dubner. (Morrow, $25.95.) A maverick scholar and a journalist apply economic theory to everything from cheating sumo wrestlers to legalized abortion and the falling crime rate.	6	
5	**FOR LACI,** by Sharon Rocha. (Crown, $25.95.) Laci Peterson's mother recalls her daughter and describes her killer's trial.	3	
6	**THE YEAR OF MAGICAL THINKING,** by Joan Didion. (Knopf, $23.95.) The author's attempts to come to terms with the death of her husband and the grave illness of their only daughter.	5	
7	**YOU'RE WEARING THAT?,** by Deborah Tannen. (Random House, $24.95.) How mothers and daughters communicate.	9	
8	**NIGHT,** by Elie Wiesel. (Hill & Wang, $19.95.) A new translation of an account of the horrors of Auschwitz and Buchenwald, first published in English in 1960.	7	
9	**OUR ENDANGERED VALUES,** by Jimmy Carter. (Simon & Schuster, $25.) The former president warns against blurring politics and fundamentalist religion.	11	
10	**TEACHER MAN,** by Frank McCourt. (Scribner, $26.) The author of "Angela's Ashes" remembers his years teaching high school English in New York City.	8	
11	**CONFESSIONS OF A VIDEO VIXEN,** by Karrine Steffans. (Amistad/HarperCollins, $24.95.) A tell-all by an actress who has appeared in many hip-hop videos.	13	
12	**SELF-MADE MAN,** by Norah Vincent. (Viking, $24.95.) A woman masquerades as a man for 18 months to understand how men think.	12	
	Malcolm Gladwell. (Little, Brown, "The Tipping Point" explores to the workings	14	